

فرہنگ اصطلاحات علم الحدیث

محمد حسن زبیری قاینی

زبری، محمد حسن، ۱۳۳۹ - .

فرهنگ اصطلاحات علم الحدیث / محمد حسن زبری قاینی. - مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۸۹.

ISBN 978-964-971-364-9

عص.

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات قیبا.

۱. حدیث .. واژه‌نامه‌ها. ۲. حدیث .. اصطلاحات و تعبیرها. الف. بنیاد پژوهشهای اسلامی.

ب. عنوان.

فا ۲۳/۲۹۷

BP ۱۳۸۹ ف۴، ۲ / ۱۰۶

۱۹۹۴۱۹۴

کتابخانه ملی ایران

فرهنگ اصطلاحات علم الحدیث

محمد حسن زبری قاینی

ویراسته محمود نظری‌پور

چاپ اول: ۱۳۸۹ / ۲۰۰۰ نسخه، رقعی / قیمت ۷۵۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: صندوق پستی ۹۱۷۳۵-۳۶۶

مراکز توزیع:

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۲۲۳۰۸۰۳

فروشگاه‌های کتاب بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: ۲۲۳۳۹۲۳، قم: ۷۷۳۳۰۲۹

شرکت به‌نشر، دفتر مرکزی (مشهد) تلفن ۷-۸۵۱۱۱۳۶، دورنگار ۸۵۱۵۵۶۰

www.islamic-rf.ir

E-mail: info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۲۴ ..... ص	۵ ..... پیش‌گفتار
۲۶ ..... ض	۷ ..... اصطلاحات
۲۶ ..... ط	۷ ..... ا
۲۷ ..... ظ	۱۵ ..... ب
۲۷ ..... ع	۱۵ ..... ت
۲۸ ..... غ	۱۷ ..... ث
۲۹ ..... ف	۱۸ ..... ج
۲۹ ..... ق	۱۹ ..... چ
۳۰ ..... ک	۱۹ ..... ح
۳۰ ..... م	۲۱ ..... خ
۴۵ ..... ن	۲۱ ..... د
۴۶ ..... و	۲۲ ..... ر
۴۶ ..... هـ	۲۳ ..... ز
۴۷ ..... ی	۲۳ ..... س
	۲۳ ..... ش

۴. اصطلاحات علم الحديث

توضیح رموز، علائم اختصاری و القاب	۴۸
۱- ائمه معصومین:	۴۸
۲- اصحاب ائمه:	۴۹
۳- علمای شیعه	۴۹
الف) لقب ها	۴۹
ب) رمزها	۵۱
۴- کتاب های حدیثی شیعه	۵۱
الف) کتب اربعه حدیثی	۵۱
ب) رموز کتاب های حدیثی مهم	۵۲
۵- رموز کتاب های رجال شیعه	۵۳
۶- علمای اهل سنت	۵۴
۷- کتاب های حدیثی اهل سنت	۵۴
الف) صحاح سته حدیثی	۵۴
ب) رموز کتاب های حدیثی مهم	۵۵
۸- علائم نقل حدیث	۵۵
کتاب نامه	۵۶

پیش‌گفتار

در اسلام، به سخن پیامبر ﷺ و ائمه معصومین علیهم‌السلام «حدیث» می‌گویند. وجه نام‌گذاری و کاربرد این واژه با معنا و محتوای آن بی‌تناسب نیست، چون حدیث در لغت، به معنای «جدید»، «نو» و ضد و نقیض کهنه و قدیم است و «حدوث» به معنای ایجاد چیزی است که نبوده است. وقتی کسی بگوید: «استحدثت خبراً»، یعنی خبر تازه‌ای شنیدم که تاکنون نشنیده بودم.^۱ راغب اصفهانی نیز می‌گوید: «حدوث» به معنای ایجاد چیزی است که نبوده است، و هر کلامی که انسان چه از طریق گوش و چه از طریق وحی، در خواب یا بیداری بشنود و یا به او برسد، «حدیث» نامیده می‌شود.^۲

در مجموع، اسلام بیانگر نظام ارزشی جدیدی است که ارزش‌های دروغین و کهنه را از بین می‌برد و راه و رسم جدیدی را فراروی بشر قرار

۱- لسان العرب، ذیل «حدث».

۲- مفردات الفاظ القرآن، ذیل «حدث».

می‌دهد. مسلمانان اعتقاد دارند که اسلام دین جاویدان جهانی و احکام و دستورهایش زندگی ساز و کهنه نشدنی است. در بُعد علمی، این سخن، بهتر و عینی تر معنا و مفهوم پیدا می‌کند، زیرا هر چه مجتهدان و دانشمندان در ژرفای احادیث بیشتر تأمل می‌کنند، مطالبی بهتر و جالب تر از آن چه دیروز می‌فهمیدند، به دست می‌آورند. از این رو، نیاز به اصطلاحات فنی علم الحديث همواره وجود دارد. مجموعه‌ای که پیش رو دارید، دربردارنده اصطلاحات علم الحديث است که به صورت الفبایی و خلاصه تنظیم گردیده است تا تمام دانش پژوهان، به ویژه حوزویان و دانشگاہیان، از آن استفاده نمایند.

در پایان، یاد و خاطره مرحوم استاد کاظم مدیرشانه‌چی را گرامی می‌دارم که همواره از رهنمودهای ایشان بهره می‌بردم. هم‌چنین از راهنمایی‌های مدیر عامل محترم بنیاد استاد الهی خراسانی و برادر ارجمند جناب آقای مؤمن‌زاده تشکر می‌کنم و از ویراستار کتاب آقای نظری‌پور و حروف‌نگار محترم جناب آقای محمود رسولی قدردانی می‌نمایم.